

جمهوری اسلامی ایران
وزارت امور اقتصادی و دارایی

اداره کل امور اقتصادی و دارایی خراسان جنوبی

سری گزارش‌های تحلیلی اقتصاد استان خراسان جنوبی

عنوان گزارش

بررسی دلایل بالا بودن نرخ تورم استان خراسان جنوبی نسبت به
متوسط تورم کشور

معاونت اقتصادی - شهریور ماه ۱۴۰۲

به نام خدا

شناسنامه گزارش

بررسی دلایل بالا بودن نرخ تورم استان خراسان جنوبی نسبت به متوسط تورم کشور	عنوان گزارش
اداره کل امور اقتصادی و دارایی خراسان جنوبی	مجری
محسن مودی	مدیر طرح
حسین شرفی، جعفر خراشادیزاده، یعقوب فاطمی زردان، مجتبی رسولی	همکاران
۱۴۰۲/۰۶/۱۵	تاریخ انتشار

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
۱. مقدمه.....	۷
۲. ضرورت و بیان مساله.....	۷
۳. تعریف واژگان.....	۹
۴. مبانی نظری.....	۱۰
۵. مطالعات و پیشینه تحقیق.....	۱۲
۶. روش تحقیق.....	۱۴
۷. عوامل موثر بر تورم استان خراسان جنوبی.....	۱۴
۱-۷. عوامل خارج از کنترل استان.....	۱۴
۱-۱-۷. تحریم‌های اقتصادی.....	۱۴
۲-۱-۷. نرخ ارز.....	۱۴
۳-۱-۷. سیاست پولی بانک مرکزی.....	۱۵
۴-۱-۷. سیاستهای مالی دولت.....	۱۵
۵-۱-۷. انتظارات تورمی.....	۱۵
۶-۱-۷. کمبود مواد اولیه.....	۱۵
۲-۷. عوامل در کنترل استان.....	۱۵
۱-۲-۷. طرف تقاضا.....	۱۵
۲-۲-۷. طرف عرضه.....	۱۶
۱-۲-۲-۷. ناترازی در اعتبارات اعطایی دولت به استان.....	۱۶
۲-۲-۲-۷. سرمایه گذاری اندک در زیرساختها.....	۱۶
۳-۲-۲-۷. ضعف فرهنگ سرمایه گذاری در استان.....	۱۷
۴-۲-۲-۷. نظارت اندک و مدیریت نامناسب تنظیم بازار.....	۱۷
۵-۲-۲-۷. تعداد محدود واحدهای تولیدی بزرگ و تعدد پروژه‌های نیمه تمام و راکد در سطح استان.....	۱۷
۳-۲-۲-۷. فشار هزینه.....	۱۷
۱-۳-۲-۷. دوری استان از مرکز و مراکز عمده تولیدی.....	۱۷
۲-۳-۲-۷. بالا بودن هزینه اجاره.....	۱۸
۳-۳-۲-۷. ضعف شبکه توزیع در سطح استان.....	۱۸
۴-۳-۲-۷. پایین بودن درآمد سرانه استان.....	۱۸
۳-۷. محاسبات نرخ تورم.....	۱۸

۱۹	۷-۳-۱. وزن کالا.....
۲۲	۷-۳-۲. قیمت نسبی.....
۲۲	۸. نتیجه گیری و ارائه توصیه های سیاستی.....
۲۵	منابع و مآخذ.....

فهرست جداول

- جدول ۱: نظریات اقتصادی در خصوص تورم..... ۱۰
- جدول ۲. ضریب همبستگی بین متوسط درآمدی و ضریب اهمیت کالای خوراکی و غیرخوراکی استانها..... ۱۹
- جدول ۳. ضرایب اهمیت طرح شاخص قیمت مصرف کننده به تفکیک دهکهای هزینه‌ای..... ۲۰
- جدول ۴. نرخ تورم ماهانه خراسان جنوبی و کشور در شهریورماه ۱۴۰۲..... ۲۱

فهرست نمودارها

- نمودار ۱. نرخ تورم دوازده ماهه منتهی به شهریور ۱۴۰۲ استان خراسان جنوبی و کشور ۸
- نمودار ۲. نرخ تورم ماهانه خراسان جنوبی و کشور ۸
- نمودار ۳. ضریب اهمیت کالای خوراکی و غیرخوراکی در شاخص تورم و متوسط درآمدی استانها..... ۲۰
- نمودار ۴. سهم گروه کالا و خدمات شهری در تورم ماهانه شهریور ۱۴۰۲..... ۲۱

بررسی دلایل بالا بودن نرخ تورم استان خراسان جنوبی نسبت به متوسط تورم کشور

چکیده

تورم یکی از شاخص‌های مهم و اثرگذار بر اقتصاد محسوب می‌شود، که مقدار بالای آن می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری را بر بدنه اقتصاد کشور وارد نماید. رابطه بین فعالیت واقعی اقتصادی و نرخ تورم یکی از موضوعات بحث‌برانگیز در زمینه اقتصاد کلان در حوزه‌های تجربی و نظری می‌باشد. طی چند ماهه اخیر متوسط نرخ تورم استان خراسان جنوبی از متوسط کشوری بالاتر بوده است که نیازمند بررسی و توجه ویژه دارد. از این رو هدف این پژوهش بررسی عوامل اثرگذار بر تورم استان خراسان جنوبی و دلایل بالا بودن نرخ تورم استانی نسبت به متوسط کشوری می‌باشد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل اثرگذار بر تورم استان خراسان جنوبی شامل عوامل خارج از کنترل استان نظیر تحریم‌های اقتصادی، نرخ ارز، سیاست پولی بانک مرکزی، سیاست‌های مالی دولت، انتظارات تورمی و کمبود مواد اولیه و عوامل در کنترل استان شامل عوامل طرف تقاضا (نظیر کانال‌های اعتباری انتقال پولی در استان و پایین بودن درآمد سرانه استان)، عوامل طرف عرضه (نظیر ناترازی در اعتبارات اعطایی دولت به استان، سرمایه‌گذاری اندک در زیرساختها، ضعف فرهنگ سرمایه‌گذاری در استان، نظارت اندک و مدیریت نامناسب تنظیم بازار، تعداد محدود واحدهای تولیدی بزرگ و تعدد پروژههای نیمه تمام و راکد در سطح استان)، فشار هزینه (نظیر بالا بودن هزینه اجاره و ضعف شبکه توزیع در سطح استان) و همچنین عوامل تاثیرگذار در محاسبه نرخ تورم می‌باشد. بر این اساس به منظور کنترل تورم پیشنهاداتی نظیر کنترل و نظارت کافی بر اجاره بهای مسکن و اقلام خوراکی، کاهش نرخهای دولتی در تولید و ساخت مسکن به منظور افزایش عرضه مسکن، توسعه عمودی املاک (افزایش طبقات)، نظارت صحیح بر کرایه های حمل و نقل و قیمت لوازم یدکی، هدایت منابع اعتباری و تسهیلات به سمت تولید کالاهای ضروری و اساسی، حذف وجود واسطه‌ها و دلال ها در بازار محصولات کشاورزی، استفاده از ظرفیتهای بازار سرمایه در جهت تامین مالی بخش تولیدی استان، مدیریت و تنظیم مقداری بازار، وضع مالیات بر فعالیت های سوداگرانه، افزایش مراودات اقتصادی و تجارت کالا، افزایش تولید از طریق استفاده از ایده ها و توان شرکتهای دانش بنیان در جهت به روزرسانی روشهای تولیدی، بازاریابی و تجاری سازی، در نظر گرفتن مشوق های حمایتی برای جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی و ورود ارز به استان و رفع چالش های مربوط به محیط کسب و کار و کاهش انگیزه در فعالیت های سوداگرانه رقیب تولید مانند تسهیل صدور مجوزها به ویژه در حوزه شرکت های دانش بنیان و رفع قوانین و سیاست گذاری های متعارض (تنقیح قوانین و حذف قوانین سرعت گیر و سرکوب کننده تولید) در دستگاه های اجرایی استان بهره گیری کرد. همچنین، می‌توان با فراهم نمودن شرایط جهت افزایش تولید به سمت اقتصاد اشتراکی (اشتراک گذاری منابع تولیدی بین بنگاه های اقتصادی و استفاده از ظرفیت های خالی یکدیگر) در راستای کاهش هزینه تمام شده کالاها و خدمات، ارائه می‌شود.

واژگان کلیدی: تورم، تولید، استان، عرضه، تقاضا، هزینه.

۱. مقدمه

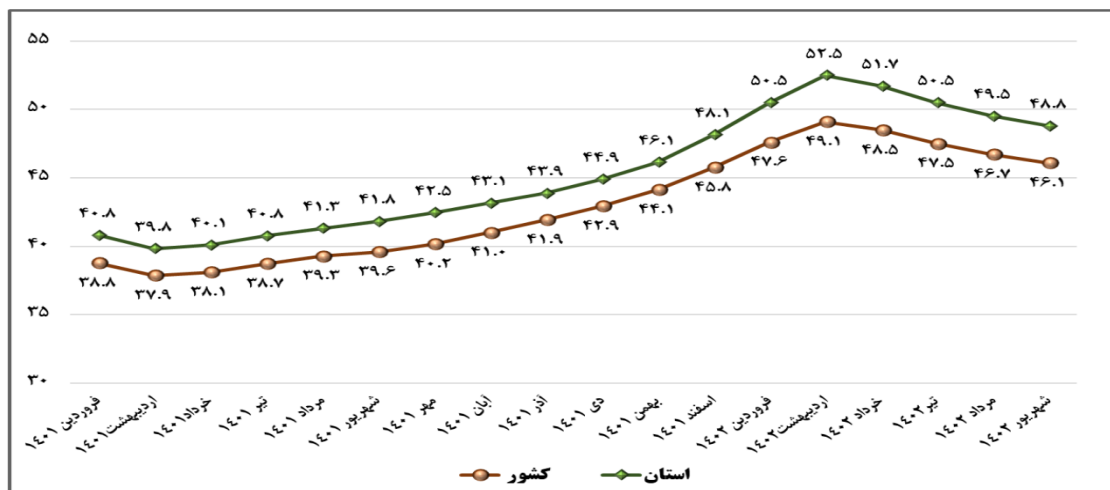
بیش از یک دهه است که نامگذاری سال‌ها از سوی رهبر معظم انقلاب مضمون اقتصادی دارد. موضوعی که نشان می‌دهد اقتصاد یکی از چالش‌های اصلی کشور است. سال ۱۴۰۲ نیز «مهار تورم، رشد تولید» نامگذاری شد. این موضوع از آنجایی بیشتر اهمیت پیدا می‌کند که رشد اقتصادی ایران در دهه ۹۰ تقریباً صفر درصد بود، از این رو در شرایط فعلی رشد اقتصادی هدفی بسیار حیاتی برای کشور به‌شمار می‌رود. با این حال بالا بودن تورم آن هم به طی چند سال اخیر، اولویت کنونی کشور را از «افزایش رشد اقتصادی» به «کنترل تورم» تغییر داده است. به طوری که در شرایط کنونی، مسأله کنترل تورم فوری‌ترین و مهم‌ترین نیاز اقتصاد کشور به‌شمار می‌رود. در چنین شرایطی، کنترل تورم باعث می‌شود دستیابی به رشد بالا عملاً ناممکن شده و گزینه‌های سیاست‌گذار برای رسیدن به نرخ‌های بالاتر رشد بسیار محدود شود. چرخه مهار تورم، پایداری اقتصاد، افزایش سرمایه‌گذاری و رشد تولید؛ گرچه سال‌های پایانی ندارد، اما نامگذاری سال به عنوان مهار تورم و رشد تولید می‌تواند حلقه گمشده این چرخه را بیابد. بی‌توجهی به اصلاحات اقتصادی در یک دهه گذشته منجر به ایجاد، تشدید و تقویت موتورهای تورم‌زا در کشور شده و این شرایط در واقع کشور را با بحران رشد فزاینده نقدینگی به عنوان مهم‌ترین موتور تورم‌زا، تورم‌های بالا، متوالی و درازمدت و رشد پایین اقتصادی گرفتار کرده است. خروج از این شرایط مستلزم رونق سرمایه‌گذاری در کشور است که صرفاً با پیش‌بینی‌پذیر کردن اقتصاد ممکن است. از سوی دیگر پیش‌بینی‌پذیر کردن اقتصاد مستلزم ایجاد ثبات نسبی در کشور است و مهار تورم خود عاملی برای ثبات‌بخشی است. چرخه کنترل تورم، ثبات‌بخشی به اقتصاد، افزایش سرمایه‌گذاری و رشد تولید گرچه سال‌ها کامل نشده، اما نامگذاری سال به عنوان مهار تورم و رشد تولید می‌تواند این چرخه را برای تکمیل نماید.

۲. ضرورت و بیان مساله

بررسی نوسانات و اثرات شوکها، از اهمیت بالایی برخوردار است. زیرا از یک سو، کشور در سال‌های اخیر با نوسانات بالایی در متغیرهای مختلف اقتصادی همراه بوده است و از طرفی دیگر آثار ایجاد شده در پی این تکانها، باعث شده که مخارج خانوار (مخصوصاً قشر کم‌درآمد)، تحت تأثیر قرار گیرد. مطالعات انجام شده نشان می‌دهند، که تکانهایی وارده بر اقتصاد، زندگی خانوارهای ایرانی را بشدت تحت تأثیر قرار داده است و وضعیت زندگی مردم بعد از این نوسانات دچار تغییراتی شده و قدرت خرید و درآمد آن‌ها کاهش یافته است. بعبارتی، پس از شوکهای تورمی اقتصادی اخیر، میزان دسترسی مردم به برخی کالاها کاهش پیدا کرده و وضعیت امکانات بهداشتی و درمانی و کیفیت آن‌ها نسبت به قبل از تحریم و نوسانات متغیرهای اقتصادی بدتر شده و رفاه اجتماعی مردم کاهش یافته است (فاطمی زردان و همکاران، ۱۴۰۱). از طرفی شرایط هر استان در مواجهه با تکانها بسته به میزان منابع درآمدی و شرایط اقتصادی که دارد، متفاوت خواهد بود و مسلماً استانهایی که از سطح توسعه پایینتری برخوردارند و درآمد کمتری دارند، بیشتر آسیب خواهند دید. بر این اساس، وجود تکانهای زیاد نرخ تورم طی چندسال اخیر و تأثیرگذاری شدید آن‌ها بر استانهای کشور اهمیت و ضرورت پژوهش در این زمینه را روشن می‌نماید. استان خراسان جنوبی نیز از این قاعده

مستثنی نبوده است و نرخ تورم در استان طی یکسال اخیر بیش از میزان کشوری بوده است. بطوری که نرخ تورم دوازده ماهه منتهی به شهریورماه ۱۴۰۲ برای کل خانوارها استان برابر ۴۸.۸ و برای کل کشور ۴۶.۱ بوده است. بیشترین نرخ تورم دوازده ماهه مربوط به استان یزد (۵۶.۸ درصد) و کمترین آن مربوط به تهران (۴۱.۴ درصد) بوده است.

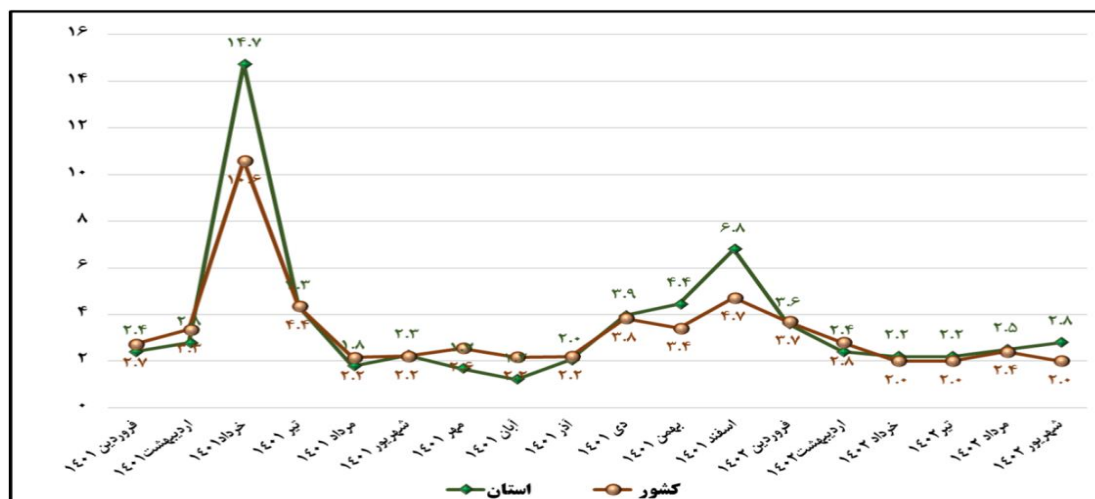
نمودار ۱. نرخ تورم دوازده ماهه منتهی به شهریور ۱۴۰۲ استان خراسان جنوبی و کشور

منبع: مرکز آمار ایران

همچنین، با وجود اینکه نرخ تورم ماهانه از ابتدای سال ۱۴۰۲ تا مرداد ۱۴۰۲ تقریباً کنترل شده و نزدیک به تورم کشور بوده است، اما در شهریور ماه ۱۴۰۲ با وجود کاهش نرخ تورم کشور، نرخ تورم استان روند افزایشی داشته و فاصله آن با تورم کشور افزایش یافته است.

نمودار ۲. نرخ تورم ماهانه خراسان جنوبی و کشور

منبع: مرکز آمار ایران

از آنجا که برای توسعه یک کشور، نمی‌توان فقط با بهبود شرایط اقتصادی چند استان به سمت توسعه حرکت کرد و برنامه ثابت و یکسانی را برای تمام مناطق یک کشور اجرا کرد، لازم است شرایط هر استان به صورت جداگانه بررسی گردد. به عبارتی، هر استان دارای منابع، ظرفیت‌ها و موقعیت خاصی می‌باشد و تاثیرپذیری آن در شرایط مختلف از پدیده‌های اقتصادی، متفاوت بوده که نیازمند مطالعه جداگانه هست. بدین منظور لازم است تا جایی که امکان دارد، توسعه کشور بصورت جزئی و استانی بجای مطالعه کلان و کشوری مورد تحلیل قرار گیرد، تا مشکلات و چالش‌های مربوط به هر استان را شناسایی و مطابق با نتایج حاصله از این ارزیابی، برای هر استان بصورت جداگانه بسته به شرایط آن استان، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مناسبی صورت پذیرد. علی‌رغم اهمیت بالای مباحث اشاره شده، هنوز مطالعه چندانی در خصوص عوامل اثرگذار بر تورم استان خراسان جنوبی انجام نشده است. بنابراین لازم است با توجه به اهمیت بالای مطالعه و کنکاش مباحث اقتصادی بصورت جزئی، به این موضوع پرداخته شود. بر این اساس، این پژوهش به دنبال بررسی دلایل بالا بودن نرخ تورم استان خراسان جنوبی نسبت به متوسط تورم کشور می‌باشد؛ تا با توجه به نتایج حاصل از این ارزیابی ها، راهکارهایی را در جهت رفع آن‌ها ارائه کند.

۳. تعریف واژگان

تورم^۱: تورم به افزایش مداوم سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات در یک دوره زمانی معین گفته می‌شود.

تولید^۲: تولید فرایند ترکیب ورودی‌های مختلف از مواد و غیر مواد (نقشه‌ها، دانش ساخت و...) با یکدیگر در جهت ساخت چیزی برای مصرف می‌باشد (خروجی). تولید در اصل ساخت یک خروجی، کالا یا خدمت دارای ارزش است که افراد از آن سود می‌برند.

استان^۳: استان یکی از واحدهای تقسیمات کشوری است. در ایران هر استان از چند شهرستان و هر شهرستان از چند بخش و هر بخش از چند دهستان تشکیل شده‌است. ریشه کلمه استان به دوره شاهنشاهی ساسانی و یک تقسیم‌بندی جغرافیایی تحت این نام بازمی‌گردد. هر استان نیز دارای یک حاکم به نام استاندار بوده‌است.

تقاضا^۴: تمایل خریدار به خرید کالا و خدمات در یک قیمت مشخص یا فرض ثبات سایر شرایط.

عرضه^۵: تمایل فروشنده به فروش کالا و خدمات در یک قیمت مشخص یا فرض ثبات سایر شرایط.

هزینه^۶: مجموع مخارج اقتصادی که یک کسب و کار در طول عملیات خود برای کسب درآمد متحمل می‌شود، هزینه گفته می‌شود.

---

۱ . Inflation
۲ . Production
۳ . Province
۴ . Demand
۵ . Supply
۶ . Cost

۴. مبانی نظری

تعاریف بسیار گوناگونی از تورم در ادبیات اقتصادی صورت گرفته است، اما بر اساس یک تعریف ساده تورم عبارت است از افزایش شدید، نامتناسب، معنی‌دار و غیرقابل بازگشت قیمت‌ها که جنبه عمومی و حالت مستمر خودافزا داشته باشد. همچنین در بعضی مطالعات اشاره می‌کنند که در تعریف تورم دو عنصر زمان و استمرار افزایش سطح قیمت‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. در واقع، نرخ تورم عبارت از درصد تغییرات سالانه سطح عمومی قیمت‌ها است (احمدلو و همکاران، ۱۳۹۲). بطور معمول مقاطع اندازه‌گیری نرخ تورم به سه طبقه یا گروه تقسیم می‌شود که عبارتند از:

۱. نرخ تورم نقطه به نقطه: نرخ تورم نقطه به نقطه، بوسیله درصد تغییرات شاخص CPI در یک مقطع زمانی نسبت به مقطع دیگر، اندازه‌گیری می‌شود. برای مثال می‌توان، نرخ تورم در ماه خرداد در سال ۱۴۰۲ را نسبت به اردیبهشت همان سال بدست آورد. برای این کار کافی است که مقدار شاخص CPI را در ماه اردیبهشت از ماه خرداد کم کرده و حاصل را بر شاخص CPI اردیبهشت ماه تقسیم کنیم.

۲. نرخ تورم سالانه: نرخ تورم سال منتهی به هر ماه، از محاسبه درصد تغییر متوسط شاخص CPI در دوازده ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به دوره مشابه قبل به دست می‌آید. بدیهی است چنانچه ماه مورد نظر اسفند باشد، به آن نرخ تورم سال مورد نظر نسبت به سال قبل می‌گویند.

۳. نرخ تورم سال به سال پایه: ممکن است نرخ تورم را براساس شاخص CPI یک سال نسبت به یک سال پایه در نظر گرفت. به این ترتیب مشخص می‌شود که میزان تورم نسبت به یک سال خاص چقدر است. برای محاسبه این تورم نیز لازم است شاخص CPI سال پایه را از سال جاری کسر کنیم و حاصل را بر سال پایه تقسیم کنیم.

نرخ تورم که بر متغیرهای مختلف اقتصاد تاثیر می‌گذارد می‌تواند بنا به دلایل گوناگونی اتفاق بیافتد. بطور خلاصه منشا تورم در مکاتب مختلف را می‌توان در جدول زیر بصورت زیر بیان کرد:

جدول ۱: نظریات اقتصادی در خصوص تورم

نظریات		مفهوم نظریات
نظریه مقداری پول	معادله فیشر مبادله	$M.V = P.Y$ M: حجم ذخایر پول، V: سرعت گردش پول، P: سطح عمومی قیمت‌ها و Y: سطح محصول تولیدشده در اقتصاد را نشان می‌دهد. براساس این نظریه با فرض این که سرعت گردش پول و تولید ثابت هستند هرگاه حجم پول در اقتصاد X درصد بالا رود قیمت‌ها نیز به همان نسبت افزایش خواهند داشت.
	معادله کمبریج	$M = KPY$ اقتصاددانان مکتب کمبریج نیز همان فرضیات مکتب قبل را پذیرفته (ثابت بودن سطح تولید و سرعت گردش پول) و بنابراین فروض نتیجه حاصله توسط فیشر در این مکتب نیز براهی قابل

استخراج است. به این شکل که هر تغییری در حجم پول به تغییر متناسب در سطح عمومی قیمت‌ها منجر می‌گردد.		
پولیون اعتقاد دارد که تورم یک پدیده پولی است و میزان بالا و مستمر رشد پول سبب ایجاد تورم بالا می‌شود.	نظریه جدید مقداری پول (پولیون)	
اگر تقاضا برای کالاهای مصرفی بیش از عرضه آن‌ها باشد این اضافه تقاضا شکاف تورمی ایجاد کرده و قیمت‌ها به قدری افزایش می‌یابند تا این شکاف پر شود.	الگوی شکاف تورمی کینز	
این نظریه افزایش هزینه‌های تولید و انتقال منحنی عرضه کل را دلیل اصلی ترقی قیمت‌ها می‌داند	الگوی فشار هزینه	
ریشه‌های بنیادی تورم در ساختار اقتصادی جامعه نهفته است. تورم معلول عدم توازن‌های ساختاری و کشش‌ناپذیری عرضه در بخش‌های کلیدی اقتصاد است و برای درمان اصولی تورم تغییر در سیستم تولید، ساختار اقتصادی و توزیع درآمد ضروری است.	الگوی تورم از دیدگاه ساختارگرایان	

ماخذ: غفاری و نعیمی پژوه، ۱۳۹۱.

از جمله تبعات اقتصادی و اجتماعی تورم، می‌توان به کاهش قدرت خرید صاحبان درآمد ثابت و نیز منتفع شدن برخی اقشار همچون توزیع‌کنندگان کالا و رانت‌جویان اشاره کرد، که موجب افزایش شکاف طبقاتی می‌شود (توبین^۱، ۱۹۷۲). از طرفی، فریمن^۲ (۱۹۹۶) اظهار می‌کند که تورم بالا، معمولاً بیشتر نتیجه تغییرات قیمت است، که با مشکل ساختن شکل‌دهی انتظارات صحیح توسط کارگران منجر به اختلال قیمت و نوسانات دستمزد می‌شود (الهی و همکاران، ۱۳۹۳). تورم با کاهش قدرت خرید پول از طریق چهار کانال زیر بر خانوار اثر می‌گذارد (نواللهی و همکاران، ۱۳۹۶):

۱. تاثیر بر درآمد حقیقی: اگر دستمزد اسمی ثابت باشد، درآمد حقیقی با افزایش تورم کاهش پیدا می‌کند و صاحبان درآمد ثابت که نمی‌توانند درآمد خود را متناسب با افزایش تورم تغییر دهند متضرر می‌شوند (ایسترلی و فیشر^۳، ۲۰۰۱).

۲. تاثیر بر ارزش حقیقی پرداخت‌های انتقالی: تورم ارزش حقیقی پرداخت‌های انتقالی دولت مانند یارانه و بیمه بیکاری را کاهش می‌دهد (گالی و واندرهون^۴، ۲۰۰۶).

۳. تاثیر بر ارزش حقیقی دارایی پولی: با توجه به اینکه سبد دارایی افراد فقیر نسبت به افراد ثروتمندتر محدودتر و بیشتر بصورت پول نقد می‌باشد؛ در مواجهه با تورم بیشتر در معرض کاهش قدرت خرید قرار می‌گیرند و بیشتر متضرر می‌شوند.

۴. تاثیر بر افزایش حقیقی بدهی‌های اسمی: با افزایش تورم ارزش بدهی‌ها کاهش پیدا می‌کند. بنابراین توزیع مجدد درآمد از بستانکاران به بدهکاران اتفاق می‌افتد. بعبارتی بدهکاران از تورم نفع می‌برند زیرا دیونی را پرداخت می‌کنند که قدرت خرید واقعی آن‌ها کاهش پیدا کرده است (رومر و رومر^۵، ۱۹۹۸).

۱ . Tobin

۲ . Frieman

۳ . Easterly and Fisher

۴ . Galli and Van der Hoeven.

۵ . Romer and Romer

نظر اکثر اقتصاددانان کلان در خصوص نرخ تورم و عوامل تعیین کننده آن، این است که در بلندمدت، تعیین کننده اولیه نرخ تورم، رشد عرضه پول است. اما رفتار کوتاه مدت آن جای مباحثه بیشتری دارد. یقیناً، سیاست پولی و سایر عوامل تعیین کننده تقاضای کل، نقش مهمی در بروز این پدیده دارند. با این حال، از دهه ۱۹۷۰ و با بروز پدیده تورم رکودی، برخی از اقتصاددانان تأکیدشان بر نقش شوک های عرضه یا شوک های قیمتی بوده است. اساساً، شوک های عرضه همان تغییرات در برخی قیمت های نسبی هستند (بال و منکیو^۱، ۱۹۹۵). بررسی تکانه های و آثار تورمی، مخصوصاً در ایران از اهمیت بالایی برخوردار است. زیرا از یک طرف، ایران در سال های اخیر با نوسانات بالای تورمی همراه بوده است و از طرفی دیگر تورم نوعی مالیات تحمیلی به افراد جامعه می باشد که مخارج آن ها (مخصوصاً قشر کم درآمد)، را تحت تاثیر قرار می دهد. عواملی مانند رشد حجم نقدینگی، رشد نرخ ارز بازار آزاد، شکاف تولید ناخالص داخلی و تورم دوره قبل جزء عوامل تاثیرگذار بر تورم می باشند، لذا تورم در اقتصاد ایران صرفاً یک پدیده پولی نیست و عوامل حقیقی نیز بر آن مؤثرند (اصفهانی و یاوری، ۱۳۸۲).

۵. مطالعات و پیشینه تحقیق

غلامی (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی در مهار تورم و رشد تولید پرداخت. نتایج پژوهش نشان می دهد که دولت کیفیت نهادی لازم را در کنار بزرگ بودن اندازه خود دارا نیست و مدیریت شرکت های واگذار شده، بعضاً شرکت های خصوصی، دخالت در امور بانکی و... نمونه هایی از تصدیگری دولت و ایجاد اختلال در عملکرد دیگر بخش هاست که بر تورم دامن می زند و رشد تولید را کاهش می دهد. از این رو راهکارهایی نظیر کاهش هزینه های دولت، کاهش دخالت دولت در تصمیمات بانک مرکزی، مولدسازی دارایی های دولتی، گسترش خصوصی سازی واقعی و ایجاد هماهنگی میان دولت و شرکت های دولتی برای مهار تورم و رشد تولید ارائه گردید.

سمیعی نسب (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی عوامل موثر بر بهبود فضای کسب و کار برای مهار تورم و رشد تولید پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که مواردی از جمله بی ثباتی در قوانین و مقررات، افزایش پیوسته قیمت مواد اولیه، نوسان های مکرر نرخ ارز و قیمت ها، دشواری در تأمین مالی فعالیت ها، مشکلات در دسترسی به انرژی و مواردی از این دست نقش کلیدی در تضعیف محیط کسب و کار دارند. برای دستیابی به تحقق مهار تورم و رشد تولید، ضروری است کاهش بی ثباتی اقتصادی و سیاسی، حمایت ویژه از تأمین مالی کافی و به موقع کسب و کارها، تأمین انرژی مورد نیاز کسب و کارها و توسعه دیپلماسی اقتصادی مورد توجه جدی قرار گیرد.

سلیمانی (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی نقش بازار سرمایه در مهار تورم پرداخت. نتایج پژوهش نشان می دهد که یکی از شرایط تحقق شعار امسال (مهار تورم و رشد تولید) توجه به بورس می باشد. از این رو پیشنهاداتی مانند حذف قیمت گذاری دستوری، اتخاذ سیاست های شفاف درباره بازار ارز، استفاده از ظرفیت صندوق های سرمایه گذاری اهرمی، تشویق افراد تازه وارد به سرمایه گذاری در صندوق های سرمایه گذاری، گسترش و توسعه ابزارهای مالی جدید، گسترش

آموزش همگانی بورس و استفاده از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی برای این کار، دوطرفه کردن بازار بورس و راه‌اندازی بازار آتی سهام ارائه می‌شود.

جلالی نائینی و صیقلانی (۱۴۰۲) به بررسی منش تورم کشور در بازه زمانی ۱۴۰۱-۱۳۸۰ پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که افزایش نرخ ارز و هزینه کالاهای وارداتی و عدم تعادل میان مقیاس اسمی اقتصاد و ظرفیت تولید طی دهه‌های گذشته دو منشاء اصلی تحریک انتظارات و فشارهای تورمی در اقتصاد ایران می‌باشند. یافته‌های این مقاله حاکی از آن است که در دهه ۱۳۹۱-۱۴۰۱ تکانه‌های منفی خارجی عامل اصلی پرش‌های نرخ ارز و مهم‌ترین محرک در ایجاد موج‌های فشار هزینه بودند. در این دوره سیاست‌های طرف تقاضا، بویژه سیاست پولی پیشران نبوده، بلکه با ماهیتی واکنشی نقش استمراردهنده فشارهای تورمی را داشته است. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که تفاوت در عملکرد نرخ تورم در دهه ۱۳۹۱-۱۴۰۱ در مقایسه با دهه ۱۳۸۰-۱۳۹۰ را می‌توان به وقوع تکانه خارجی تحریم و انتقال اثر آن به هزینه‌های تولید و توزیع و اصابت آن به بخش عرضه نسبت داد. در دهه ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۰ انبساط مالی و پولی موتور رشد تقاضای کل و فشارهای تورمی بودند اما ثبات نسبی نرخ ارز، کاهش مداوم نرخ ارز حقیقی، روان بودن گردش کالا و ارز و افزایش نسبت واردات به تولید ناخالص داخلی باعث محدود شدن فشارهای تورمی.

نجفی بوساری و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی انتقال همزمان بین نرخ ارز، نرخ تورم و تولید ناخالص داخلی در اقتصاد ایران به کمک مدل خود رگرسیون برداری ساختاری (SVAR) پرداختند. نتایج نشان داد که در طی زمان تاثیر تکانه GDP بر خود متغیر بیشتر شده به طوری که در دوره دهم (بعد از ده دوره) ۹۸,۴۷۱ درصد تغییرات GDP مربوط به خود این شاخص است، ۵۸۵,۰ درصد آن مربوط به نرخ تورم و ۹۴۳,۰ درصد آن مربوط به نرخ ارز (دلار بازار آزاد) بوده است. در کنار این موارد نتایج تحقیق نشان داد که افزایش نرخ ارز و نرخ تورم نیز بر افت تولید ناخالص داخلی کشور موثر می‌باشد.

منفرد و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تاثیر توسعه مالی بر کارایی سیاست پولی و کنترل تورم در ایران طی دوره زمانی ۱۳۵۸-۱۳۹۹ با رهیافت فیلتر-کالمن پرداختند. نتایج برآورد دو الگوی اول نشان داد با بهبود شاخص‌های توسعه مالی، کارایی سیاست پولی در اثرگذاری بر رشد اقتصادی کم‌تر خواهد شد. نتایج برآورد دو الگوی دیگر نیز نشان داد که تاثیر شاخص‌های توسعه مالی بر کارایی سیاست پولی در اثرگذاری بر تورم منفی و از نظر آماری معنادار بوده است؛ بر اساس نتایج پیشنهاد می‌گردد سیاستگذار اقتصادی در ایران در بخش‌های سپرده و وام آزادی عمل بیشتری را به بانک‌ها بدهد تا بتوانند کارکرد مناسب‌تری در اقتصاد آزاد داشته باشند، هر چند این رفتار بازهم سبب تشدید بی‌ثباتی و تغییرپذیری متغیرها می‌شود؛ اما می‌تواند کارکرد واقعی سیاست پولی را هم برای خانوار و هم برای تولیدکننده بهبود دهد.

میرحسینی (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی عوامل موثر بر مهار تورم در جوامع توسعه یافته پرداخت. نتایج پژوهش نشان می دهد که، تورم صرفاً مربوط به عامل نقدینگی مربوط نیست و نقش سایر عوامل مانند افزایش نرخ ارز، افزایش در حجم پول و تورم تولید کننده موجب افزایش سطح عمومی قیمتها می شود، بسیار مهم است.

۶. روش تحقیق

به منظور جمع آوری اطلاعات مورد نیاز، با توجه به موضوع پژوهش از روش کتابخانه ای استفاده می گردد. در این روش با رجوع به کتب، مجلات و پایگاه های اینترنتی، اطلاعات نظری مورد نیاز برای انجام این پژوهش جمع آوری می شود. همچنین، از ابزار مصاحبه (در قالب مصاحبه باز) با کارشناسان متخصص در این حوزه به منظور افزایش کیفیت و انسجام راهکارهای ارائه شده بهره گرفته خواهد شد.

۷. عوامل موثر بر تورم استان خراسان جنوبی

۷-۱. عوامل خارج از کنترل استان

این عوامل شامل مواردی می باشند که توسط کشورهای خارجی یا نهادها و سازمانهای ملی بر تورم استان اثر می گذارند. از جمله عوامل اثر گذار بر تورم استانی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۷-۱-۱. تحریم های اقتصادی: وقوع شوک های اقتصادی در نتیجه تحریم های بین المللی که بصورت تکانه نفتی، نرخ ارز، مخارج دولت، تولید ناخالص ملی و افزایش نقدینگی به منظور جبران کمبود هزینه ها اتفاق افتاده، منجر به افزایش نرخ تورم می شود.

۷-۱-۲. نرخ ارز: افزایش نرخ ارز از دو کانال موجب افزایش سطح عمومی قیمتها می شود: نخست، کانال تقاضا، ناشی از افزایش تقاضا برای کالاها و خدمات صادراتی. افزایش قیمت کالاهای صادراتی و بعبارتی بالا بودن قیمت کالاها در مقصد خارجی منجر به انتقال کالاهای صادراتی از بازار داخلی به بازار خارجی می شود تا از این طریق سود بیشتری حاصل شود. در نتیجه این اتفاق و کاهش عرضه کالا در داخل کشور یک شکاف بین عرضه و تقاضا ایجاد می شود که در صورت نبود عرضه کافی برای تقاضای بالای داخلی، مزاد شکاف ایجاد شده (به شرط ثبات سایر شرایط) منجر به تورم می شود. همچنین افزایش نرخ ارز می تواند از طریق ایجاد یک سیاست پولی نیز روی تورم اثر بگذارد. در واقع افزایش نرخ ارز باعث افزایش در درآمدهای نفتی شده و موجب افزایش در حجم پول می شود. افزایش حجم پول موجب افزایش سطح عمومی قیمتها و انتظارات تورمی افراد می گردد (یاوری و همکاران، ۱۳۸۳). دوم؛ کانال عرضه، کاهش ارزش پول موجب گران شدن کالاهای وارداتی (واسطه ای و سرمایه ای) می شود، که با توجه به وابستگی نهادهای بخش ها مختلف تولیدی به این قبیل کالاها، منجر به تورم می شود. در واقع، با افزایش هزینه تولید به دنبال افزایش قیمت کالاهای وارداتی، روی قیمت کالاهای تولیدی داخلی نیز اثر گذاشته و قیمت آنها را افزایش می دهد. البته کاهش

ارزش پول ملی بر افزایش قیمت کالاهای مصرفی نیز اثر مستقیم برجا می‌گذارد (طاهری فرد و همکاران، ۱۳۹۴؛ مرکز پژوهشهای مجلس، ۱۳۸۲).

۷-۱-۳. سیاست پولی بانک مرکزی: تغییر نقدینگی بانک‌ها، نرخ ذخیره قانونی و نرخ سود بانکی، خرید و فروش اوراق، چاپ پول و غیره می‌تواند بر روی تورم کشور و به دنبال آن تورم استانی اثر گذار باشد.

۷-۱-۴. سیاستهای مالی دولت. سیاستهای مالی دولت می‌تواند باعث تحریک تقاضا و به تبع آن تغییر قیمت‌ها شود. بررسی روند تغییر مخارج دولت نشان می‌دهد که سیاستهای مالی دولت که از جانب مخارج دولت اتفاق می‌افتد، یک فرآیند موافق سیکلی دارد که خود منجر به افزایش تورم می‌گردد. مثلاً در سالهایی که قیمت نفت افزایش پیدا می‌کند و به نوعی سالهای رونق اقتصاد است و نیاز به سیاست مالی انقباضی می‌باشد دولت اقدام به افزایش مخارج خود در سطح جامعه می‌کند (افزایش مخارج در پی افزایش درآمدهای نفتی اتفاق می‌افتد) که این موضوع باعث تحریک بیشتر قیمت‌ها می‌شود. برعکس زمانی که اقتصاد وارد رکود می‌شود و درآمدهای نفتی دولت در نتیجه عوامل مختلفی مثل کاهش قیمت نفت و تحریم‌ها کاهش می‌یابد دولت نیز اقدام به کاهش مخارج خود می‌کند (این کاهش مخارج گاهی به دلیل کاهش درآمد نفتی بالاجبار اتفاق می‌افتد). این در حالی است که دولت باید برای جلوگیری از ورود کشور به رکود اقتصادی از سیاست مالی انبساطی نظیر افزایش مخارج دولتی استفاده نماید اما دولت نیز به دنبال کاهش درآمد نفتی، مخارج خود را کاهش می‌دهد که یک سیاست انقباضی است و خود عاملی بر کاهش تولید و به دنبال آن افزایش قیمت‌ها (به دلیل کاهش تولید) می‌شود.

۷-۱-۵. انتظارات تورمی: یکی از عوامل اصلی اثرگذار بر تورم استانی، انتظارات تورمی می‌باشد که می‌تواند از سایر استان‌ها و حتی خارج از کشور نشأت بگیرد. بطور مثال، توافق دولت با کشورهای منطقه باعث به ثبات رسیدن بازارهای داخلی و همچنین نرخ تورم کشور و استان گردید.

۷-۱-۶. کمبود مواد اولیه: کمبود مواد اولیه می‌تواند بنا به دلایل مختلفی نظیر تحریم، بروز حادثه، خشکسالی و غیره اتفاق بیافتد و بر تورم استانی تاثیر بگذارد.

۷-۲. عوامل در کنترل استان

۷-۲-۱. طرف تقاضا

از میان کانال‌های مختلف، کانال اعتباری انتقال پولی در استان می‌تواند تاثیر زیادی بر تورم استان بگذارد. بر اساس این کانال، سیاست پولی از طریق اثرگذاری بر میزان اعتباردهی بانک‌ها، تأثیر مستقیمی بر روی متغیرهای حقیقی خواهد گذاشت (عینیان و همکاران، ۱۳۹۷). بنگاه‌های کوچک در مقایسه با بنگاه‌های بزرگ، به دلیل دسترسی سخت تر به منابع مالی و نااطمینانی بیشتر نسبت به افق بلندمدت، هزینه‌های تأمین مالی بیشتری متحمل شده و نسبت به تغییر موضع سیاست پولی حساس‌تر می‌باشند (همان). بنابراین، بانک‌ها می‌توانند از طریق وام دهی و خلق اعتبار اقدام به تأمین مالی شرکتها نمایند. خلق اعتبار و افزایش نقدینگی به خودی خود امری نامطلوب نیست. به عنوان مثال

نسبت نقدینگی به GDP کشور چین، سنگاپور و مالزی بیشتر از یک هست اما در ایران این نسبت کمتر از یک می باشد. لذا سوالی که مطرح می شود این است که چرا با وجود نقدینگی بیشتر در کشورهای ذکر شده، تورم این کشورها نسبت به ایران کمتر است؟ دلیل این امر بدین خاطر است که حجم بالایی از این نقدینگی ها در کشورهای موردنظر به سمت افزایش تکنولوژی، نوآوری، بهره وری و به دنبال آن تولید هدایت می شود. اما در ایران بخش اعظمی از خلق اعتبارها به سمت بازارهای نامولد و سفته بازی حرکت می کند. با توجه به آمار و ارقام مختلف، بخش اعظمی از معاملات مسکن در دهه ۹۰ شمسی توسط بانکها انجام شده است که باعث تلاطم این بخش نیز گردیده است. بطوری که رهبر معظم انقلاب اسلامی^(مدظله العالی) در شهریور ۱۳۹۷ در دیدار با هیات دولت صراحتاً در این موضوع هشدار دادند که بانکها بنگاه داری نکنند. لذا خلق اعتبار بانکها لازم است تا چرخ اقتصاد به حرکت درآید و افزایش نقدینگی به خودی خود امری نامطلوب نیست. آنچه که باید توجه داشت این است که این نقدینگی که ایجاد شده است در چه بخشی مصرف می شود. متأسفانه بخشی از تسهیلات و وامهایی که بانکها به افراد حقیقی و حقوقی برای افزایش تولید پرداخت می کنند، در این بخش هزینه نمی شود و به سمت فعالیتهای نامولد و سفته بازی (کسب سود از خرید و فروش کالای مصرفی) در بازار خودرو، مسکن، طلا، ارز و غیره حرکت می کند و منجر به تلاطم بازارها و افزایش قیمت ها می گردد. اتفاقی که در چند سال اخیر به شدت اتفاق افتاده است و استان خراسان جنوبی نیز از این موضوع بی بهره نبوده است.

۷-۲-۲. طرف عرضه

۷-۲-۲-۱. ناترازی در اعتبارات اعطایی دولت به استان: سرانه اعتبارات اعطایی به استان خراسان جنوبی نسبت به بسیاری از استانها کمتر است و در رتبه های پایین تری قرار دارد. این در حالی است که استان خراسان جنوبی حدود یک درصد جمعیت کشور را داراست و از نظر وسعت در رتبه سوم کشور قرار دارد. کمبود اعتبارات اعطایی به استان باعث کاهش سرمایه گذاری در بخشهای مختلف می شود. قطعاً زمانی که سرمایه گذاری در استان اندک باشد، به تبع آن تولید نیز کاهش می یابد و به مرور زمان و با افزایش جمعیت، اگر عرضه استان نتواند تقاضا را پاسخ دهد، قیمت ها افزایش پیدا می کنند. همچنین پژوهشها نشان می دهند استان هایی که سهم تولید آنها از تولید ناخالص داخلی کمتر است معمولاً در زمان افزایش قیمت ها بیشتر تحت تاثیر نرخ تورم قرار می گیرند و تورم آنها بیشتر افزایش پیدا می کند. با توجه به اینکه تولید ناخالص داخلی استان حدود ۰.۵ درصد از کل تولید ناخالص کشور است و سرمایه گذاری در حوزه تولید نسبت به بسیاری از استانها کمتر است، در زمان افزایش قیمت ها، استان نمی تواند پاسخگوی تقاضای بازار باشد و قیمت ها شروع به افزایش پیدا می کنند.

۷-۲-۲-۲. سرمایه گذاری اندک در زیرساختها: یکی از دلایل کم بودن تولید ناخالص داخلی استان، نبود زیرساختهای مناسب ارتباطی مانند حمل و نقل ریلی، جاده ای و هوایی، آب، برق و غیره می باشد که می تواند بر روی تورم استان اثر مثبتی بگذارد. قطعاً زمانی که تولیدات استان به دلیل وجود زیرساختهای مناسب رونق بگیرد در کنار مزیت هایی که در زمینه اشتغال و تولید ایجاد می شود، اولاً بخش قابل توجهی از نیازهای استان توسط خود استان تامین می شود و

منابع مالی از استان خارج نمی‌شود و ثانياً، هزینه حمل و نقل بر روی قیمت کالاها افزوده نمیشود که منجر به قیمت بالاتر در مقصد نمی‌گردد و از این طریق افزایش نسبی قیمت‌ها کنترل می‌گردد.

۷-۲-۳. ضعف فرهنگ سرمایه‌گذاری در استان: سودآوری بالا، ریسک پایین و سهل بودن ورود به بازارهای غیرمولد از طرفی و عدم پیش‌بینی‌پذیر بودن اقتصاد کشور از طرف دیگر از موانع عمده ورود نقدینگی به سمت تولید به شمار می‌روند، که این امر در استان‌های کمتر توسعه یافته به دلیل ضعف در زیرساخت‌ها از جمله منابع آبی و برق، به شدت بیشتری وجود دارد و موجب عدم تمایل و رغبت سرمایه‌گذاری در زمینه‌های تولیدی شده است.

۷-۲-۴. نظارت اندک و مدیریت نامناسب تنظیم بازار: ستاد تنظیم بازار باید شرایط را به سمت و سویی هدایت کند که وقتی کالاها در بازار فراوان باشد و عرضه بازار زیاد هست، بخش از این کالاها را ذخیره کند تا برای شرایطی که کالاها در بازار کمتر هستند و بازار با افزایش تقاضا همراه است، کالاهای ذخیره شده را به بازار تزریق نماید تا عرضه بازار تنظیم گردد. متأسفانه گاهی مشاهده می‌شود که مثلاً عرضه مرغ در بازار بحدی کاهش پیدا کرده است که منجر به افزایش شدید قیمت آن می‌گردد و مشکلاتی را برای خانوارها ایجاد می‌کند. در صورتی که می‌توان با مدیریت صحیح عرضه، مقدار عرضه و تقاضای بازار را کنترل کرد تا خانوارها مخصوصاً خانوارهای کم درآمد کمترین آسیب را از تلاطم قیمت‌ها ببینند. البته منظور از تنظیم بازار باید تنظیم مقدار بازار باشد نه صرفاً تنظیم قیمت بازار. زیرا تنظیم قیمتی می‌تواند منجر به هزینه نامطلوب زیادی در بلندمدت برای دولت و تولید کنند شود.

۷-۲-۵. تعداد محدود واحدهای تولیدی بزرگ و تعدد پروژه‌های نیمه‌تمام و راکد در سطح استان: تعداد محدود واحدهای بزرگ تولیدی موجب گردیده استان از کسب مزیت صرفه نسبت به مقیاس محروم مانده و قیمت تمام شده کالاها افزایش یابد. از طرفی تعداد زیاد واحدهای راکد و نیمه فعال موجب گردیده این گونه واحدها علیرغم استفاده از منابع استان به منظور احداث واحد، هیچ گونه سهمی در افزایش میزان تولیدات استان نداشته باشند و در واقع به جای کمک به کاهش قیمت محصولات تولیدی از طریق افزایش عرضه، موجب افزایش قیمت نهاده از طریق افزایش تقاضای آن گردیده اند.

۷-۲-۳. فشار هزینه

۷-۲-۳-۱. دوری استان از مرکز و مراکز عمده تولیدی: از آنجایی که استان تولید محور نبوده و بیشتر نیازمندی‌های استان وارداتی از سایر استان‌ها می‌باشد، این امر باعث تحمیل هزینه‌های مضاعف منجمله حمل‌ونقل به بخش تولید و مصرف و همچنین افزایش تعداد واسطه‌ها و نتیجتاً افزایش قیمت کالا و خدمات مصرفی نسبت به سایر استان‌ها شده است. از طرف دیگر ضعف سیستم حمل‌ونقل در استان اعم از هوایی، زمینی و ریلی موجب تشدید این امر و افزایش بهای تمام شده کالاهای مصرفی می‌شود. زمانی که کالاها از مراکز اصلی خارج از استان، وارد استان می‌شوند هزینه حمل و نقل آنها می‌تواند بر روی قیمت‌ها اثر بگذارد و قیمت‌ها را افزایش دهد. این افزایش قیمت‌ها معمولاً در روستاها نسبت به شهرها به دلیل دوری از مبداء تامین کالاها، بیشتر اتفاق می‌افتد.

۲-۳-۲-۷. بالا بودن هزینه اجاره: با توجه به اینکه بخش قابل توجهی از واحدهای صنفی استان در واحدهای استیجاری فعالیت دارند، افزایش هزینه‌های اجاره در ماه‌های اخیر از عوامل اصلی افزایش سطح عمومی قیمت‌ها در سطح استان به شمار می‌رود.

۳-۳-۲-۷. ضعف شبکه توزیع در سطح استان: نبود انبار و تأسیسات ذخیره‌سازی خصوصی، ضعف آمار و اطلاعات دقیق در خصوص تنظیم تولید، ارائه کالا و خدمات و دوره‌های مصرف، سیطره دلالتی و واسطه‌گری و نبود شبکه توزیع پویا از دیگر علت‌های بالا بودن تورم در استان می‌باشد.

۴-۳-۲-۷. پایین بودن درآمد سرانه استان: در محاسبه تورم کل از دو شاخص استفاده می‌شود که در یک سو تورم اقلام خوراکی، آشامیدنی و دخانیات و در سویی دیگر تورم غیر خوراکی‌ها قرار دارد. هر یک از موارد ذکر شده در تعیین تورم دارای ضریب اهمیت هستند، به عبارت دیگر این ضرایب تعیین می‌کنند تورم کل تا چه اندازه متأثر از تغییرات قیمت در این دو گروه خواهد بود. به عنوان مثال هرچه ضریب اهمیت اقلام خوراکی بالاتر باشد با افزایش قیمت خوراکی‌ها یا شوک قیمتی به آنها، تورم کل بیشتر تحت تأثیر قرار خواهد گرفت. به طبع در هر یک از استان‌های کشور این ضرایب اعداد متفاوتی را نشان می‌دهند. تفاوت این ضریب میان استان‌ها تحت تأثیر الگوهای مصرفی خانوار و اینکه هر یک از کالاها چه وزنی در سبد مصرفی خانوار دارند تعیین می‌شود، در نتیجه هرچه سهم اقلام خوراکی در سبد مصرفی خانوار بالاتر باشد، ضریب اهمیت خوراکی‌ها هم در محاسبه تورم بالاتر خواهد بود. مهم‌ترین عامل تعیین کننده الگوی مصرفی خانوارها، درآمد است. به طور میانگین هرچه یک خانواده کم‌درآمدتر باشد، سهم اقلام خوراکی در سبد مصرفی آن خانواده نسبت به یک خانواده مرفه بیشتر است. لذا از آن جایی که درآمد سرانه استان نسبت به سایر استان‌ها پایین‌تر است، تغییر در قیمت اقلام خوراکی در سبد غذایی خانوارها، می‌تواند تأثیر بیشتری بر تورم در سطح استان بگذارد. در ادامه و بخش محاسبات نرخ تورم بیشتر به این موضوع پرداخته می‌شود.

۳-۷. محاسبات نرخ تورم

برای محاسبه تورم استان مراکز مختلفی وجود دارد. در محاسبه تورم شهری از تغییرات قیمت مراکز شهرستان‌ها مثل بیرجند، قاین، زیرکوه و ... استفاده می‌شود. شهر بیرجند برای محاسبه شاخص تورم به سه منطقه تقسیم شده است: ۱- خیابان طالقانی به سمت مهرشهر؛ ۲- معصومیه به سمت مدرس؛ ۳- مدرس به سمت غفاری

در هر منطقه قیمت کلیه اقلام محاسبه می‌شود و داده‌های خام به تهران ارسال می‌گردد. برای محاسبه هر قلم خوراکی معمولاً کارگاه‌هایی مشخص شده است که دارای ویژگی‌های زیر هستند:

۱- با موجودی کامل اقلام باشد؛

۲- تمایل به همکاری داشته باشد؛

۳- اجناس کارگاه خیلی زود به روز می‌شوند.

نکته‌ای که در مورد این کارگاه‌ها وجود دارد این است که معمولاً این کارگاه‌ها ثابت هستند. دلیل این اقدام این است که نوسانات قیمتی را بتوان محاسبه کرد. اگر این کارگاه‌ها تغییر کنند نمی‌توان نوسانات قیمت را به درستی محاسبه نمود. روستاها توسط تهران انتخاب می‌شوند و هر دوره ثابت هستند تا نوسانات قیمت محاسبه شود. در خصوص وزن کالاها دو نکته وجود دارد:

۱- وزن کالا معمولاً بر اساس فرهنگ مصرفی محاسبه می‌شود. مثلاً در خراسان جنوبی مصرف گوشت قرمز بیشتر از ماهی است در نتیجه وزن گوشت قرمز بیشتر از ماهی لحاظ می‌گردد. ولی این امر در مناطق شمالی کشور برعکس می‌باشد.

۲- استان خراسان جنوبی استانی مصرف‌گرا به شمار می‌رود تا تولید کننده، بنابراین اگر افزایش قیمتی در کشور اتفاق بیافتد سریعاً به تورم استان منتقل می‌شود.

حال این سوال پیش می‌آید که آیا نحوه محاسبه تورم می‌تواند بر مقدار این شاخص در استان‌های مختلف اثر متفاوت قابل توجهی داشته باشد؟ برای پاسخ به این سوال بهتر است ابتدا نحوه محاسبه نرخ تورم را بررسی نماییم. نرخ تورم توسط مرکز آمار ایران و بانک مرکزی محاسبه می‌شود. مرکز آمار برای محاسبه نرخ تورم از شاخص لاسپیرز استفاده می‌کند که عبارت است از:

شاخص لاسپیرز = میانگین وزنی حاصلضرب وزن کالای مورد نظر در قیمت نسبی کالاها

بر اساس این شاخص می‌توان نکات زیر را در محاسبه تورم بیان کرد:

۷-۳-۱. وزن کالا: به دلیل اینکه افراد کم درآمد یا مناطق کم درآمد بخش اعظمی از درآمد خود را صرف خرید مواد خوراکی و اجاره بهای مسکن (به دلیل نداشتن مسکن) می‌کنند، معمولاً وزن کالاهای خوراکی و مسکن برای استان‌های کم درآمد بیشتر از استان‌های با درآمد بالا هست. لذا در این مدت که قیمت کالاها خوراکی و اجاره بها افزایش بیشتری داشته است افزایش تورم در استان‌های با درآمد کمتر نمود بیشتری پیدا کرده است. جدول زیر ضریب همبستگی بین متوسط درآمدی و ضریب اهمیت کالای خوراکی و غیرخوراکی استان‌های کشور را نشان می‌دهد. همانطور که از این جدول مشخص است، رابطه بین متوسط درآمدی و ضریب اهمیت کالای خوراکی معکوس و رابطه آن با کالای غیر خوراکی مثبت می‌باشد.

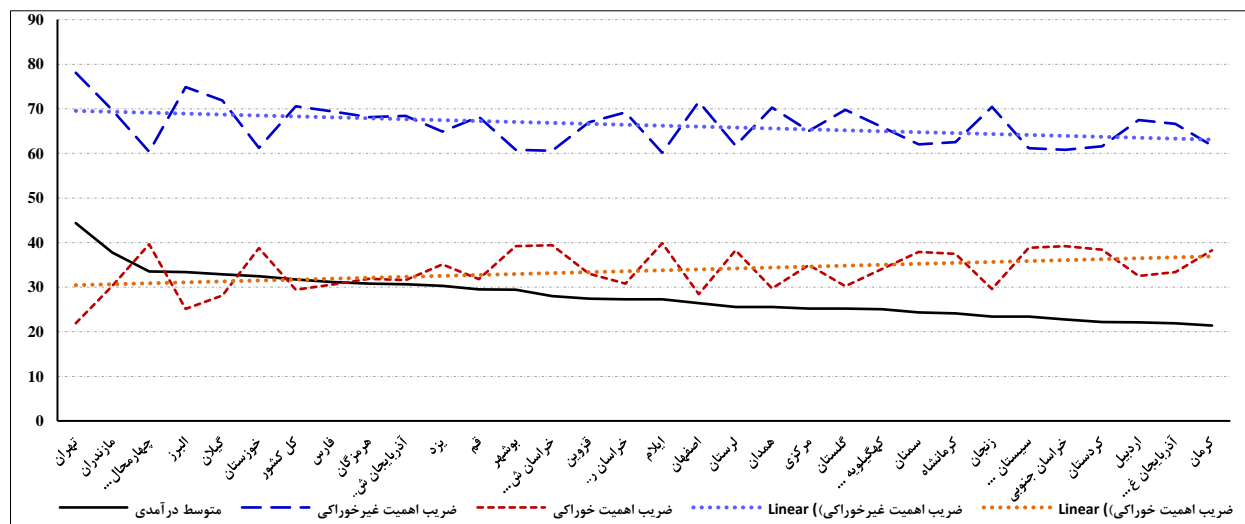
جدول ۲. ضریب همبستگی بین متوسط درآمدی و ضریب اهمیت کالای خوراکی و غیرخوراکی استان‌ها

مقدار	ضریب همبستگی
-۰.۵۰۶۲	ضریب همبستگی بین ضریب اهمیت خوراکی و متوسط درآمدی
۰.۵۰۶۱۵	ضریب همبستگی بین ضریب اهمیت غیرخوراکی و متوسط درآمدی

منبع: محاسبات محقق

علاوه بر این، همانطور که از نمودار ذیل مشخص است هرچه متوسط درآمدی خانوار هر استان کاهش پیدا می‌کند، روند ضریب اهمیت کالای خوراکی افزایش و روند ضریب اهمیت کالای غیر خوراکی کاهش پیدا می‌کند. همچنین، ضریب اهمیت کالای خوراکی برای دهک اول و دهم به ترتیب برابر ۲۸.۸۲ و ۲۱.۲۲ می‌باشد. همچنین، ضریب اهمیت کالای خوراکی برای کشور و خراسان جنوبی به ترتیب برابر ۲۹.۴۴ و ۳۹.۱۹ می‌باشد.

نمودار ۳. ضریب اهمیت کالای خوراکی و غیر خوراکی در شاخص تورم و متوسط درآمدی استان‌ها

منبع: مرکز آمار ایران

همچنین، به نظر می‌رسد در خراسان جنوبی اجاره بهای مسکن نیز با تاخیر از استان‌های بزرگتر از ابتدای سال شروع به افزایش پیدا کرده و باعث افزایش شاخص تورم از جانب اجاره مسکن شده است. ضریب اهمیت مسکن، آب، برق و سایر سوختها برای دهک اول و دهم به ترتیب برابر ۳۹.۳۸ و ۳۲.۸۷ می‌باشد که نشانگر بالاتر بودن این ضریب برای دهک‌های درآمدی پایین است (البته مقدار ضریب اهمیت این قلم، برای دهک‌های میانی متغیر است).

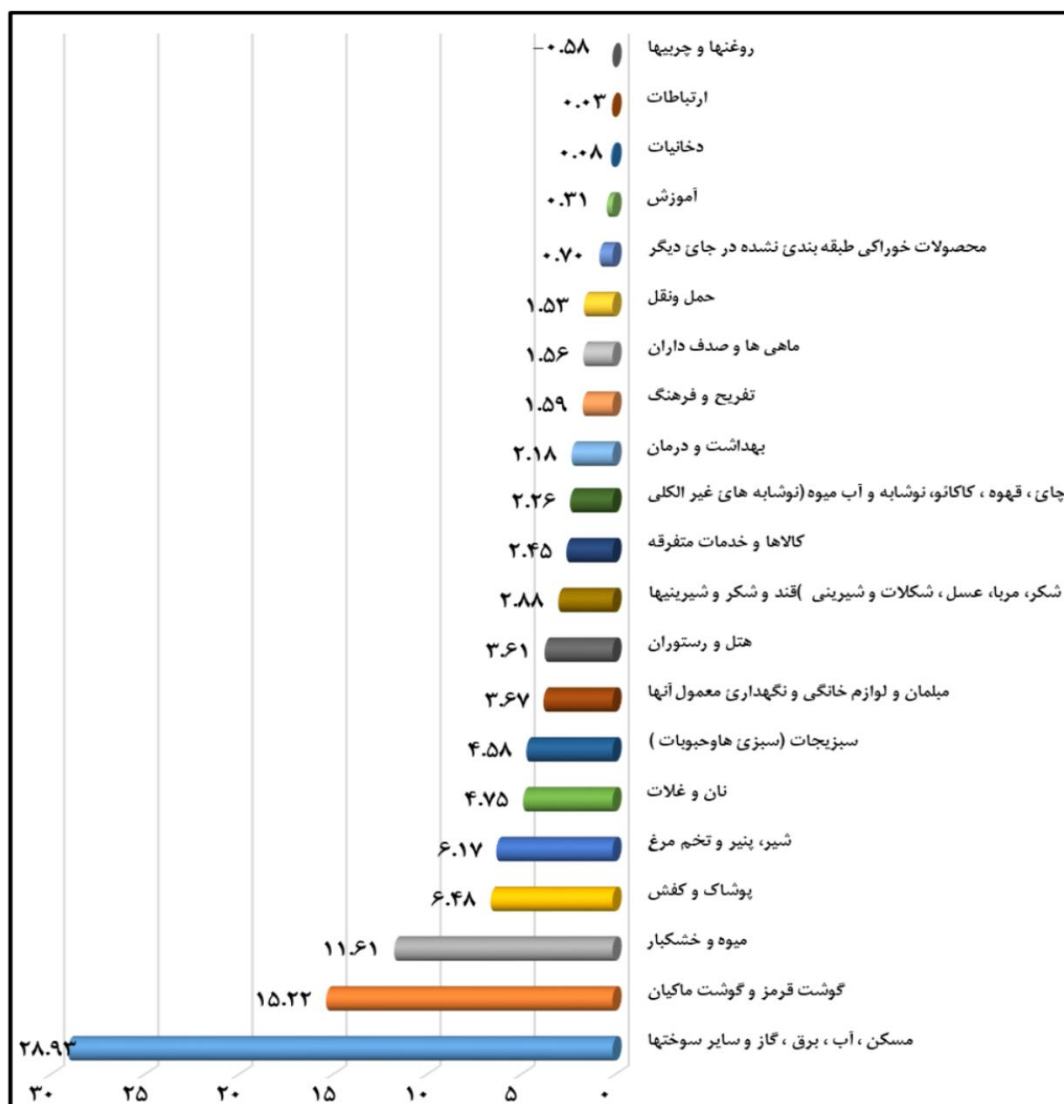
جدول ۳. ضرایب اهمیت طرح شاخص قیمت مصرف کننده به تفکیک دهکهای هزینه‌ای

گروه‌های کالاها و خدمات	کل کشور	دهک اول	دهک دوم	دهک سوم	دهک چهارم	دهک پنجم	دهک ششم	دهک هفتم	دهک هشتم	دهک نهم	دهک دهم
شاخص کل	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات	۲۹.۴۴	۴۲.۳۶	۴۲.۳۹	۴۱.۰۹	۳۸.۸۷	۳۷.۱۶	۳۴.۷۵	۳۳.۴۶	۳۱.۰۸	۲۸.۴۰	۲۱.۵۵
۱- خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها	۲۸.۸۲	۴۱.۳۵	۴۱.۲۰	۳۹.۹۴	۳۷.۸۹	۳۶.۲۸	۳۳.۹۴	۳۲.۷۲	۳۰.۴۳	۲۷.۹۵	۲۱.۲۲
۲- دخانیات	۰.۶۲	۱.۰۲	۱.۰۹	۱.۱۵	۰.۹۸	۰.۸۸	۰.۸۱	۰.۷۴	۰.۶۶	۰.۴۵	۰.۳۳
کالاهای غیر خوراکی و خدمات	۷۰.۵۶	۵۷.۶۴	۵۷.۷۱	۵۸.۹۱	۶۱.۱۳	۶۲.۸۴	۶۵.۲۵	۶۶.۵۴	۶۸.۹۲	۷۱.۶۰	۷۸.۴۵
۳- پوشاک و کفش	۴.۵۲	۱.۱۷	۲.۱۴	۲.۵۹	۳.۱۶	۳.۵۷	۴.۱۳	۴.۲۴	۵.۰۲	۵.۶۸	۶.۱۰
۴- مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۳۶.۱۱	۳۹.۳۸	۳۲.۹۷	۳۲.۸۱	۳۳.۷۸	۳۳.۶۸	۳۴.۷۳	۳۴.۵۰	۳۵.۷۰	۳۵.۱۰	۳۲.۸۷
۵- مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها	۴.۴۰	۳.۵۸	۳.۷۸	۳.۹۳	۳.۹۲	۳.۹۳	۴.۰۴	۴.۴۵	۴.۳۳	۴.۵۱	۵.۵۳
۶- بهداشت و درمان	۶.۶۸	۴.۲۱	۴.۸۱	۴.۸۹	۵.۰۳	۵.۴۲	۵.۶۱	۶.۱۰	۵.۹۰	۷.۶۱	۹.۴۳
۷- حمل و نقل	۸.۹۳	۳.۵۲	۵.۲۰	۶.۰۹	۶.۳۲	۶.۸۲	۶.۹۵	۷.۲۱	۷.۸۱	۸.۷۰	۱۳.۶۶
۸- ارتباطات	۲.۴۱	۲.۱۱	۲.۶۱	۲.۶۰	۲.۶۷	۲.۷۴	۲.۷۸	۲.۷۳	۲.۵۹	۲.۵۲	۲.۲۱
۹- تفریح و فرهنگ	۰.۸۷	۰.۲۸	۰.۴۵	۰.۵۷	۰.۶۴	۰.۷۱	۰.۸۲	۰.۸۸	۰.۹۱	۰.۹۰	۱.۱۸
۱۰- آموزش	۰.۸۸	۰.۱۵	۰.۳۲	۰.۴۵	۰.۴۷	۰.۶۷	۰.۷۳	۰.۷۴	۰.۸۵	۱.۱۱	۱.۴۶
۱۱- هتل و رستوران	۱.۳۵	۰.۲۱	۰.۳۴	۰.۴۰	۰.۵۳	۰.۶۲	۰.۸۰	۰.۹۸	۰.۹۱	۰.۹۱	۱.۵۵
۱۲- کالاها و خدمات متفرقه	۴.۴۲	۳.۰۲	۴.۰۸	۴.۵۷	۴.۷۴	۴.۷۸	۴.۸۵	۴.۷۹	۴.۸۲	۴.۵۷	۴.۴۵

منبع: مرکز آمار ایران

همچنین، همانطور که از شکل ذیل مشخص است از جمله عوامل اثرگذار بر نرخ تورم استانی در شهریور ماه ۱۴۰۲ در درجه اول اجاره بهای مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوختها و در مرحله بعد بطور غالب اقلام خوراکی‌ها بوده اند. از آنجا که ضرایب اهمیت این دو بخش برای خراسان جنوبی بالاتر از متوسط کشوری هست، نرخ تورم استان بالاتر به دست آمده است.

نمودار ۴. سهم گروه کالا و خدمات شهری در تورم ماهانه شهریور ۱۴۰۲

منبع: مرکز آمار ایران

جدول ۴. نرخ تورم ماهانه خراسان جنوبی و کشور در شهریورماه ۱۴۰۲

شاخص	کشور	خراسان جنوبی
نرخ تورم ماهانه کل	۲ درصد	۲.۸ درصد
نرخ تورم ماهانه شهری	۲.۱ درصد (۰.۴ درصد افزایش نسبت به ماه قبل)	۳ درصد (۰.۴ درصد افزایش نسبت به ماه قبل)
نرخ تورم ماهانه روستایی	۱.۶ درصد	۲.۳ درصد

منبع: مرکز آمار ایران

۷-۳-۲. **قیمت نسبی:** با افزایش قیمت مسلمان تقاضا و مصرف برخی کالاها کاهش پیدا می‌کند. اما چون وزن کالاها در شاخص لاسپیرز بر حسب سال پایه هست، مقدار وزن ثابت می‌ماند (در صورتی که باید وزن کالاها با افزایش قیمت‌ها و کاهش مقدار تقاضا، کم شود). در نتیجه شاخص لاسپیرز تورم را بیش از حد نشان می‌دهد. هرچند نمی‌توان شاخص لاسپیرز را به عنوان شاخص محاسباتی تورم مرکز آمار کنار گذاشت، اما مشکلی که این شاخص در خصوص ضرایب اهمیت دارد، روی محاسبه تورم استان‌ها تاثیر می‌گذارد.

۸. نتیجه گیری و ارائه توصیه های سیاستی

هدف این پژوهش بررسی عوامل اثر گذار بر تورم استان خراسان جنوبی و دلایل بالا بودن نرخ تورم استانی نسبت به متوسط کشوری می‌باشد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل اثرگذار بر تورم استان خراسان جنوبی شامل عوامل خارج از کنترل استان نظیر تحریم‌های اقتصادی، نرخ ارز، سیاست پولی بانک مرکزی، سیاست‌های مالی دولت، انتظارات تورمی و کمبود مواد اولیه و عوامل در کنترل استان شامل عوامل طرف تقاضا (نظیر کانالهای اعتباری انتقال پولی در استان و پایین بودن درآمد سرانه استان)، عوامل طرف عرضه (نظیر ناترازی در اعتبارات اعطایی دولت به استان، سرمایه گذاری اندک در زیرساختها، ضعف فرهنگ سرمایه گذاری در استان، نظارت اندک و مدیریت نامناسب تنظیم بازار، تعداد محدود واحدهای تولیدی بزرگ و تعدد پروژههای نیمه تمام و راکد در سطح استان)، فشار هزینه (نظیر بالا بودن هزینه اجاره و ضعف شبکه توزیع در سطح استان) و همچنین عوامل تاثیرگذار در محاسبه نرخ تورم می‌باشد. بر اساس نتایج پژوهش، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

– **کنترل و نظارت بر قیمت اجاره‌بهای املاک:** از جمله عوامل اثرگذار بر تورم استان، در چند ماه گذشته و بطور خاص در شهریور ماه ۱۴۰۲ افزایش اجاره‌بهای مسکن و در مرحله بعد افزایش قیمت اقلام خوراکی بوده است. این انتظار می‌رود که در کنار اثر تاخیری افزایش اجاره‌بهای شهرهای بزرگ بر شهرهای کوچک، از آنجا که در بازار خرید و فروش مسکن مدتی است که رکود برقرار شده است، صاحبان املاک و برخی سفته‌بازان در حوزه مسکن برای جلوگیری از ضرر و زیان خود، اقدام به افزایش بهای اجاره املاک خود کرده باشند. بدون شک بدون کنترل و نظارت کافی بر اجاره‌بهای مسکن استان روند افزایش اجاره بهای مسکن کنترل نخواهد شد.

– **اتخاذ سیاست‌های تشویقی از سوی دولت برای کاهش هزینه‌های مسکن:** به منظور افزایش عرضه مسکن و کنترل قیمت‌های این بخش در بلندمدت می‌توان اقدام به کاهش نرخ‌های دولتی در تولید و ساخت مسکن (نرخ‌های بیمه، نظام مهندسی، صدور پروانه و مجوزهای ساخت‌وساز و ...)، کنترل قیمت زمین شهری و تعیین اجاره منصفانه واحدهای صنفی استان نمود.

– **فرهنگ‌سازی و تبلیغ در جهت توسعه املاک عمودی:** توسعه عمودی املاک (افزایش طبقات) واجد شرایط می‌تواند منجر به افزایش عرضه مسکن شود. این امر در بخش خصوصی می‌تواند هم به جمع‌آوری

نقدینگی کمک کند و هم تولید مسکن را در کشور بالا ببرد. در این رابطه دولت می‌تواند به سرعت هرچه تمام‌تر مجوزهای لازم را برای ساخت طبقاتی اضافی در طبقات موجود ساختمان‌های مسکونی واجد شرایط را صادر و جریان آن را با کم کردن بوروکراسی اداری سرعت بخشد تا نقدینگی‌های عمومی به سمت تولید مسکن هدایت شود. در یک مقطع یک‌ساله ساخت طبقات اضافی صورت گرفته و متعاقب آن اسناد لازم صادر گردد.

- اعطای یارانه به نهادهای بخش کشاورزی: افزایش قیمت گوشت قرمز و گوشت ماکیان از جمله عواملی بوده‌اند که در افزایش نرخ تورم شهریورماه سال جاری نقش اساسی داشته‌اند. این درحالی است که حدود ۲۴ درصد از اشتغال استان در بخش کشاورزی، دامپروری و دامداری می‌باشد و این نسبت از میانگین استانی نیز بالاتر است. لذا وجود تورم در این بخش نیاز به توجه ویژه دارد. لازم است با توجه به خشکسالی‌های پی‌درپی و افزایش قیمت علوفه و نهادهای دامی، حمایت‌های لازم از دامداران و دامپروران نظیر اعطای یارانه به نهادهای بخش دامی و طیور صورت گیرد تا در کنار کنترل قیمت گوشت، اشتغال و درآمد افراد شاغل در این بخش کاهش نیابد.

- توسعه و تکمیل زیرساخت‌های حمل‌ونقل استان: از جمله عوامل دیگر اثرگذار بر تورم استان بخش حمل و نقل بوده است. بر اساس بررسی انجام شده بخشی از افزایش تورم ایجاد شده در شهریورماه سال جاری مربوط به افزایش بلیط مدارس بر حسب نظر آموزش و پرورش (حدود ۲۰ الی ۲۲ درصد) و همچنین کاهش سهمیه سوخت وسایل نقلیه و باری و افزایش هزینه‌های تعمیرات و نگهداری بوده است. با توجه به اینکه بخش حمل و نقل در شهریورماه نقش قابل توجهی در افزایش نرخ تورم استان داشته است، نظارت صحیح بر کرایه‌های حمل‌ونقل با توجه به تولید محور نبودن استان در اغلب کالاهای ضروری و اساسی و ورود از دیگر قطب‌های تولید به استان، توسعه و تکمیل زیرساخت‌های حمل‌ونقل استان در جهت کاهش هزینه‌های حمل و تامین سوخت کافی امری ضروری است. همچنین بر اساس نظرات اخذ شده از کارشناسان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، در حوزه حمل و نقل افزایش قیمت لوازم یدکی، یکی از مهمترین دلایل تورم این بخش می‌باشد.

طبق بررسی‌های کارشناسان اقتصادی در استان، دو قلم کالا هستند که همیشه تورم استان را تحت تاثیر قرار می‌دهند: ۱ پوشاک و کفش؛ ۲- نان و غلات

- حمایت از سرمایه‌گذاری در واحدهای تولیدی پوشاک و کفش در استان: از جمله عواملی که باعث افزایش نرخ تورم شهریور ماه شده است، افزایش قیمت پوشاک و کفش در شهریورماه سال جاری می‌باشد. هرچند انتظار می‌رود که این افزایش قیمت به دلیل افزایش تقاضای این قلم کالا پیش از شروع دانشگاهها و مدارس بوده است، اما نگاه میدانی نشان می‌دهد که تولید پوشاک در استان خراسان جنوبی چندان زیاد نیست و بخش زیادی از آن وارد می‌شود؛ لذا در مواقعی مانند شهریور ماه که تقاضای پوشاک افزایش می‌یابد، قیمت این قلم کالاها زیاد می‌شود. بنابراین،

لازم است اقداماتی در جهت حمایت از این صنف مخصوصاً در ماه‌های منتهی به شهریورماه (قبل از شروع مدارس) و اسفندماه (قبل از عید نوروز) صورت گیرد.

– **ایجاد و تقویت شرکت‌های تعاونی تامین و تولید نهاده‌های کشاورزی:** یکی از دلایل افزایش قیمت نهاده‌های کشاورزی و دامی، محصولات کشاورزی و اقلام خوراکی مرتبط با این بخش مانند گوشت قرمز، وجود واسطه‌ها و دلال‌ها هستند. لذا می‌توان با ایجاد و تقویت شرکت‌های تعاونی تامین و تولید نهاده‌های کشاورزی و فروش و بازاریابی در روستاها و اصلاح شبکه توزیع کالا و خدمات با هدف حذف واسطه‌ها و دلالان در هر صنف فعالیت اقتصادی در استان، به کنترل قیمت‌های این حوزه کمک کرد.

– **سرمایه‌گذاری در حوزه انبار ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی:** با توجه به اینکه بخش زیادی از اقلام مورد نیاز استان از خارج استان تامین می‌شود لازم است جهت مدیریت و تنظیم مقداری بازار، ظرفیت انبارها و تاسیسات ذخیره‌سازی افزایش پیدا کند تا در شرایطی که تقاضای بازار بر عرضه پیشی می‌گیرد از اقلام موجود در انبارها و تاسیسات ذخیره‌سازی شده استفاده گردد و به بازار تزریق گردد.

– **ارتقاء مدیریت نظارت متمرکز بر بازار کالاها و خدمات در سطح استان از سوی دستگاه‌های متولی شامل جهاد کشاورزی، صمت، اتاق اصناف و غیره به منظور کنترل بر قیمت‌ها و تصمیم‌گیری برای ذخیره‌سازی کالاهای مورد نیاز و ضروری در زمان‌های مناسب در طی سال می‌تواند در کنترل قیمت‌ها کمک کند.**

– **تغییر و ارتقای فرهنگ سرمایه‌گذاری در مردم استان و جذاب‌سازی تولید برای مردم استان تا مردم ترجیح دهند پس‌انداز خود را به جای سرمایه‌گذاری در ملک، طلا، خودرو و غیره در تولیدات استان سرمایه‌گذاری کنند.**

– **بکارگیری تأمین مالی جمعی (جمع‌آوری سرمایه‌های خورد و مردمی که می‌تواند به عنوان منبع مالی برای یک طرح یا پروژه در نظر گرفته شود):** با توجه به اتخاذ سیاست‌های انقباضی توسط بانک مرکزی (نظیر افزایش نرخ ذخیره قانونی و نرخ بهره بانکی) و مشکلاتی که ممکن است برای بنگاه‌های کوچک و متوسط در راستای تامین مالی به وجود آید، استفاده از نقدینگی‌های مردمی (تأمین مالی جمعی) و سرگردان با سود توافقی بین بنگاه‌های اقتصادی و مردم می‌تواند بخش عظیمی از نقدینگی‌های موجود را به چرخه تولید برگرداند و سیستم بانکی و دولت می‌تواند با ارائه ضمانتنامه به این بنگاه‌ها علاوه بر اعتمادسازی بین بخش‌های خصوصی، قدمی در راه عملیاتی شدن این پیشنهاد بردارند. همچنین، بخش اعظمی از نقدینگی مردم می‌تواند در جهت تامین ماشین‌آلات کوچک و مواد اولیه بخشی از تولیدات و قطعات مورد نیاز واحدهای تولیدی بزرگ یا متوسط قرار گیرد. با ایجاد این زمینه‌ها دولت علاوه بر کاهش نرخ بیکاری، توزیع درآمد و اشتغال با هدایت نقدینگی به چرخه تولید می‌تواند کنترل رشد تورم را در دست گیرد.

– **وضع مالیات بر فعالیت‌های سوداگرانه (مالیات بر عایدی سرمایه) می‌تواند تلاطم قیمتی در بازارهایی که درگیر فعالیت‌های سفته‌بازی و سوداگری هستند را کاهش دهد و برای استان نیز منبع درآمدی باشد. به عبارت دیگر توسعه**

بازارهای مالی و محدود ساختن فعالیت‌های غیرتولیدی و سوداگری به خصوص در بازارهای اقلامی مانند خودرو، مسکن و مواد اولیه موردنیاز بنگاه‌های تولیدی، از طریق اخذ مالیات‌های تصاعدی از درآمدهای حاصل از این فعالیت‌ها و تشویق جریان نقدینگی فعال از این بازارها به بازار سرمایه و فعالیت‌های مولد به عنوان شیوه بعدی کنترل تورم می‌تواند باشد.

- **مدیریت مطالبات شبکه بانکی استان:** بانک‌های دولتی و خصوصی می‌بایست هرچه سریع‌تر تمهیداتی جهت اخذ اقساط معوقه و مطالبات خود از بخش‌های خصوصی اقدام کند. جمع‌آوری مطالبات معوقه بانک‌ها درصد قابل توجهی از حجم نقدینگی در گردش را کاهش می‌دهد. خصوصاً اینکه اثبات گردیده که هریک واحدی از اضافه برداشت‌هایی که بانک‌ها از بانک مرکزی دارند، چنانچه به بانک مرکزی برگردد می‌تواند معادل ۴/۵ برابر خود اثر ضدتورمی داشته باشد و در کنترل رشد پول و نقدینگی موثر باشد. البته این اقدام باید در سطح استانی و ملی انجام پذیرد. همچنین، کاهش درخواست دولت در جهت اعطای تسهیلات تکلیفی به بانک‌ها می‌تواند منجر به کاهش نقدینگی و به تبع آن کنترل تورم گردد.

- **هدایت منابع اعتباری به سمت تولید کالاهای ضروری و اساسی که سهم بسزایی در سبد مصرفی خانوارهای استان دارد.**

- **بهره‌گیری از ایده‌ها و توان شرکت‌های دانش‌بنیان در جهت بروز رسانی روش‌های تولید، بازاریابی و تجاری‌سازی.**

- **نظارت بر گردش و موجودی کالاها در انبارهای استان و الزام فروشندگان به فروش کالا نه احتکار و فروش در زمان اعلام نرخ‌های جدید.**

- **زمینه سازی جهت نیل به سمت اقتصاد اشتراکی (اشتراک‌گذاری منابع تولیدی بین بنگاه‌های اقتصادی و استفاده از ظرفیت‌های خالی یکدیگر):** در راستای کاهش هزینه تمام شده کالاها و خدمات با استفاده از اشتراک‌گذاری ظرفیت‌های خالی منابع تولید و ایجاد انگیزه برای کارآفرینان و تشکل‌های دانش بنیان جهت توسعه پلتفرم‌های اشتراک‌گذاری منابع.

منابع و مآخذ

احمدلو، مجید، کميجانی، اکبر، هژبر کیانی، کامبیز و غفاری، فرهاد، (۱۳۹۲)، تحلیل اثرات پراکندگی تغییرات قیمت های نسبی و شوک های پولی بر تورم در اقتصاد ایران، فصلنامه اقتصاد کاربردی؛ ۴(۱۲)؛ ۱۳-۱.

الهی، ناصر، نجارزاده، ابوالفضل و عسگری، مهدی، (۱۳۹۳)، ارزیابی ماندگاری تورم در ایران، فصلنامه برنامه‌ریزی و بودجه، ۱۹(۳)؛ ۴۷-۶۸.

جلالی نائینی، احمدرضا و صیقلانی، شهبد. (۱۴۰۲). فشار هزینه، تورم لجام گسیخته و رکود تورمی در اقتصاد ایران. فصلنامه برنامه ریزی و بودجه.

سلیمانی، یاسر، (۱۴۰۲). اثرگذاری بازار سهام در مهار تورم، رشد تولید. ماهنامه علمی «امنیت اقتصادی»، ۱۱(۱)، ۶۷-۷۶.

سمیعی نسب، مصطفی، (۱۴۰۲). فضای کسب و کار مشوق تولید. ماهنامه علمی «امنیت اقتصادی»، ۱۱(۱)، ۴۷-۵۶. طاهری فرد، علی، قدیری نژادیان، محمد حمزه، کریمی بیرانوند، محمود و فروغی زاده، یاسین، (۱۳۹۴)، اثر افزایش نرخ ارز بر هزینه خانوار از کانال واردات تحلیل داده ستانده؛ ۴(۱۳)، ۲۵۷-۲۷۲.

عینیان، مجید، نجفی زیارانی، فاطمه و امینه محمودزاده (۱۳۹۷)، چرخه های اعتباری اقتصاد ایران، فصلنامه پژوهش های پولی-بانکی، سال یازدهم، شماره ۳۸.

غفاری، فرهاد و نعیمی پژوه، حامد، (۱۳۹۱)، بررسی آثار تکانه های داخلی و خارجی بر تورم در ایران، پژوهش ها و سیاست های اقتصادی؛ ۲۰(۶۲)، ۱۱۷-۱۴۱.

غلامی. عاطفه. (۱۴۰۲). نقش آفرینی دولت در مهار تورم، رشد تولید. ماهنامه علمی «امنیت اقتصادی»، ۱۱(۱)، ۵۷-۶۷.

فاطمی زردان، یعقوب، فطرس، محمدحسن، سپهر دوست، حمید و خضری، محسن، (۱۴۰۱)، اثرات تکانه های کلان اقتصادی بر مطلوبیت و متوسط مخارج سالانه خانوار در استان های ایران، رساله دکتری تخصصی، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا همدان.

منفرد، سیده مریم، محمدی، تیمور، خضری، محمد و پریور، اورانوس. (۱۴۰۱). نقش توسعه مالی در کارایی سیاست پولی ایران در تعیین تولید و تورم. فصلنامه علمی مدل سازی اقتصادی، ۱۵(۵۵)، ۱۱۳-۱۳۸.

میرحسینی. سید محمد، (۱۴۰۰). تکنیک موثر بر مهار تورم در جوامع توسعه یافته از نگاه مدیریت استرژیک. پژوهش های نوین علوم جغرافیایی، معماری و شهرسازی، ۳۰(۴)، ۵۱-۶۶.

نجفی بوساری، بابک، اکبری مقدم، بیت الله، هادی زاده میرکلایی، آرش و بیات، ندا. (۱۴۰۱). دریچه نرخ ارز، تورم و تولید در اقتصاد سیاسی ایران: بر اساس مدل خود رگرسیون برداری ساختاری (SVAR). جامعه شناسی سیاسی ایران، ۲۵(۵)، ۳۴-۴۶.

نوراللهی سارا، جباری امیر، مرادخانی نرگس، فرامرزی ایوب. برآورد تغییرات جبرانی ناشی از افزایش قیمت کالاها در خانوارهای شهری بر اساس دهک های درآمدی (مطالعه موردی: ایران طی دوره ۱۳۸۹-۱۳۹۲). فصلنامه پژوهش ها و سیاست های اقتصادی. ۱۳۹۶؛ ۲۵(۸۱): ۱۵۵-۱۸۵.

Tobin, J. (۱۹۷۲). Friedman's theoretical framework. Journal of Political Economy, ۸۰(۵), ۸۵۲-۸۶۳.

Frieman. (۱۹۹۶). Why do so many young American men commit crime and what might we do about it?. journal or economic perspective, ۱۰, pp. ۴۲-۱۲۵.

Easterly, W., & Fischer, S. (۲۰۰۱). Inflation and the Poor. Journal of Money, Credit and Banking, ۱۶۰-۱۷۸.

- Galli, R and Rolf Van der, H (2001), Is Inflation Bad for Income Inequality: The Importance of the Initial Rate of Inflation, Employment Paper; 29.
- Romer, C. D. and D.H. Romer (1998), Monetary Policy and the Well-Being of the Poor, NBER Working Paper 6793, Cambridge, MA, National Bureau of Economic Research.
- Ball, L., & Mankiw, N. G. (1990). Relative-price changes as aggregate supply shocks. The Quarterly Journal of Economics, 105(1), 161-193.